

МІНІСТЕРСТВО
ОСВІТИ І НАУКИ
КИЇВСЬКИЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ КУЛЬТУРИ
І МИСТЕЦТВ

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ

Всеукраїнської науково-практичної
конференції
Київського національного
університету культури
і мистецтв

**100 РОКІВ СУЧАСНОСТІ:
ІДЕЙ БАУГАУЗУ ТА
УКРАЇНСЬКОГО
АВАНГАРДУ
У СУЧАСНОМУ ДИЗАЙНІ
ТА ДИЗАЙН-ОСВІТІ**

2 — 3 квітня 2020 р.

УДК 76 + 655.533 + 391]: 316.77 (06)
В410

Рекомендовано до друку Вченою радою
Київського національного університету культури і мистецтв
(Протокол № 10 від 26.05.2020)

**100 років сучасності: ідей Баухауз та українського авангарду
у сучасному дизайні та дизайн-освіті:** матер. Всеукр. наук.-практ. конф.,
2 — 3 квітня 2020 р. / МОН України, Київ. нац. ун-т к-ри і мист; редкол.:
Удріс-Бородавко Н., Болтенков А., Чистіков О.—К.: КНУКіМ, 2020.—180с.

УДК 76 + 655.533 + 391]: 316.77 (06)
В410

© Автори публікацій, 2020

© Київський національний університет культури і мистецтв, 2020

УДК 747.012.1 М12

РОЛЬ ДИЗАЙНЕРА У ФОРМУВАННІ КУЛЬТУРНОГО ПРОСТОРУ

Матоліч Ірина Яремівна,
кандидат мистецтвознавства,
доцент кафедри дизайну
Університету Короля Данила
(м. Івано-Франківськ)

***Ключові слова:** дизайн, художня культура, об'єкт дизайнерської діяльності, культурний простір.*

Сучасний прогрес значним чином обумовлений досягненнями дизайну. Ця обставина якісно змінює роль дизайну в сучасному суспільстві, а також розширює спектр дизайнерської діяльності. Необхідність культурологічного осмислення дизайну як культурно-естетичного феномену обумовлена його роллю в історії культури і сучасності. Дизайнер культурного простору завжди орієнтується на нормативну систему художньої культури, на принципи своєї художньої програми, а споживач – на реалії масового споживання культури. Існує композиційне формоутворення, в процесі якого дизайнер культурного простору моделює широке поле зв'язків «людина – об'єкт – середовище – культура» [2, с. 6].

Дизайн культурного простору є багатоплановим явищем, що й визначає різноманітність підходів до його вивчення. Дослідження специфіки дизайну культурного простору передбачає

необхідність аналізу певних особливостей естетичного сприйняття і споживання об'єктів дизайнерської діяльності.

Розглядаючи сприйняття як чуттєвий образ зовнішніх структурних характеристик предметів і процесів матеріального світу, що безпосередньо впливають на людину, можемо визначити низку функцій сприйняття в процесі пізнання. Зокрема, це відображення окремих відносин, властивих процесам культурного простору; виділення цілісного предмета з навколишнього фону; відображення його форми, величини, фактури поверхні, розташування в просторі. Сприйняття є багаторівневим процесом, який знаходиться в складній залежності від культурних систем, які включають суб'єкт і об'єкт. На рівні проектування культурного простору дизайнер не лише вирішує проблему моделювання об'єкту, а й моделює передбачувану ситуацію. Культурний зміст діяльності дизайнера визначається перетворенням предметно-просторового середовища в щось естетично значуще. На практиці ж цей зміст часто опускається та виникає схильність дизайнера до створення окремих речей, або ж до певного цінного художнього образу. Слід зазначити, що дизайнер ставить під сумнів матеріальні та організаційні форми цієї дійсності, спираючись на діючі в культурі норми й оцінки. Якщо в мистецтві елементи предметно-просторового середовища є об'єктами зображення, то в дизайні вони розглядаються як об'єкти художньої організації. Виявлення теоретичних аспектів дизайну культурного простору – це виявлення місця дизайну в культурному просторі, в системі людської діяльності, що дозволяє зрозуміти його як явище культури. Вся історія науки свідчить про те, що культурологія, в основному була зосереджена на вивченні художньої творчості. Значно менше здійснювався філософський аналіз закономірностей художньо-утилітарних форм людської діяльності.

У цій системі особливе місце належить тим, які вивчають не

саму людину, її фізичне і духовне перетворення, а предметно-просторовий світ, який забезпечує життєдіяльність та культурні процеси. Універсальність взаємодії різних видів художньої творчості як предметної сторони культури з людською діяльністю є феноменальною. В певній мірі вона розкривається в системі законів взаємодії природи і суспільства. Співвідношення мистецтва та діяльності в сучасних умовах визначають необхідність по-новому вирішувати вагомі проблеми. На нашу думку, осмислення багатьох закономірностей, які проявляються у формуванні культурного простору, і місце дизайну в цьому процесі є актуальним та своєчасним науковим завданням. Створені дизайнером композиційні форми культурного простору, несуть інформацію, що сприяє стійкій підтримці типів поведінки, які й закріплюють традиції культури. У цих формах можуть бути втілені образи, які несуть значні соціально-культурні та моральні ідеї сучасного суспільства. Варто зазначити, що оточення людини має задовольняти властиві їй естетичні потреби. Розглянемо теоретико-методологічні основи аналізу дизайну як явища культури. Дизайн виступає специфічним явищем культури, який виникає в результаті розвинутої технічної цивілізації, яка й призвела до появи нових технологій.

Відомо, що слово дизайн походить від італійського *disegno* – поняття, яким в епоху Відродження позначали проєкти, малюнки, ідеї, які є в основі твору. Слово *design*, яке з'явилося в англійській мові в XVI ст., означало малюнок, візерунок, задум, креслення.

Сьогодні цей термін прийнято використовувати для характеристики процесу художньо-технічного проєктування. Такого роду проєктування виокремилася в самостійний вид діяльності до початку XIX ст., в час, коли в зв'язку з розвитком машинного виробництва, з'явилися предмети, виготовлені промисловим способом. На думку дослідників дизайну, саме ця обставина стала джерелом його появи [4, с. 49].

Виникнення нових предметів виявило проблему їх зовнішнього оформлення. Зацікавлення формою стимулювало розвиток авангардних течій у живописі на початку ХХ ст. й утвердженню естетики функціоналізму. Творчі біографії великих майстрів – основоположників практичного дизайну початку ХХ ст. теж свідчать про зв'язок дизайну з мистецтвом. Так, Анрі Ван де Вельде був живописцем, Пітер Беренс – художником декоративно-прикладного мистецтва, архітектор-дизайнер Ле-Карбюзьє (разом з А. Озанфаном) заснував пуризм. Однак уже перші спроби теоретичного осмислення дизайну і специфіки дизайнерської діяльності зафіксували низку протиріч. Зокрема, Г. Рід в 1934 р. у своїй книзі «Мистецтво й промисловість» розглядає дизайн як вищу форму мистецтва [4, с. 47].

Початком історії дизайну можна вважати 1919 р. – рік заснування школи Баугауз. Історія дизайну нерозривно пов'язана з еволюцією машинної індустрії для вдосконалення предметного оточення людини. Сьогодні практика дизайну надзвичайно широка: в його сферу входять виставковий дизайн, ландшафтний, поліграфічний, комп'ютерний дизайн тощо. У зв'язку з цим виникає питання про роль дизайну в проектуванні культурного простору для суспільства. До 80-х років ХХ ст. формулюється професійне визначення дизайну: дизайн – це «проектна художньо-технічна діяльність з розробки промислових виробів з високими споживчими властивостями і естетичними якостями, з формування гармонійного предметного середовища житлової, виробничої і соціально-культурної сфер. Об'єкти дизайну – промислові вироби, елементи і системи міського, виробничого, житлового середовища; візуальна інформація; функціонально-споживчі комплекси тощо. Відповідно, розрізняють дизайн промислових виробів, середовища, графіки, соціально-куль-

турної сфери [1, с. 31]. Існує багато інших визначень дизайну. Представлені визначення свідчать про те, що в міру розвитку дизайну уточнювалося і його розуміння. Їх аналіз свідчить про властиві дизайну риси, які й визначають його сутність – проєктність, функціональність, художність, інтерпретацію, смислове наповнення, залежність від соціального контексту. Ці властивості дизайну дозволяють нам припустити можливість звернення до комплексної методології, відмовившись від однобічності наукових підходів. Що ж стосується дослідження дизайну, принцип єдності соціального і культурного означає розуміння твору дизайнерської творчості як такого, що має не лише утилітарне значення, але і має можливість вираження деяких загальнокультурних інтенцій, смислів, цінностей і суб'єктивних значень. Розуміння діяльності як загального способу ставлення спільноти людей до умов свого життя дозволяє сформувати системно-цілісне уявлення про таку діяльність, як дизайн культурного простору, описати його роль і функції [5, с. 123].

Отже, ідея щодо цілеспрямованої перебудови світу людиною спочатку закладена в дизайні як художньо-проєктній діяльності. Дизайн як професійна діяльність з художнього проєктування речей, спрямований на покращення й гармонізацію матеріального середовища існування людини. Але як історично конкретний вид предметної діяльності дизайн культурного простору повинен розглядатися в єдності всіх сторін людської життєдіяльності. Такий підхід дозволяє розширити область дизайн-проєктування до всього простору соціального і культурного існування людини.

Список використаних джерел:

- 1. Ахиезер А. Философские основы социокультурной теории и методологии. Вопросы философии. 2000. 9. С. 29-45.*
- 2. Белов А., Гвоздев Е. История дизайна: лекции. СПб: Образование, 1993. 76 с.*
- 3. Потапов В. С. Типы восприятия. Эстетические ценности предметно-пространственной среды. М.: Стройиздат, 1990. 202 с.*
- 4. Глазычев В. О дизайне. Очерки по теории и практике дизайна на Западе. М.: Мир, 1970. 108 с.*
- 5. Ковешникова Н. Дизайн: история и теория: учеб. пособие для студентов архитектуры и дизайн. специальностей. М.: Омега-Л, 2006. 224 с.*

